

Тетяна Ганніченко – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов Миколаївського національного аграрного університету, Миколаїв, Україна.

Коло наукових інтересів: педагогіка вищої освіти, професійна освіта, методика викладання іноземних мов, іншомовна комунікативна компетентність.

✉ tetianagann@gmail.com

id <https://orcid.org/0000-0001-7597-6946>

УДК 378.147:811'276.6:631

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2025-3-93-100>

Подано до редакції: 27.07.2025

Прийнято після рецензування: 05.09.2025

Затверджено до друку: 29.09.2025

Опубліковано: 30.09.2025

CLIL-ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ: ДОСВІД І РЕЗУЛЬТАТИ

Анотація. У статті проаналізовано підвищення ефективності викладання іноземної (англійської) мови студентам аграрного профілю в умовах щораз більших вимог до фахівців у сфері міжнародного агробізнесу. Наголошено, що традиційні методики навчання іноземної мови не забезпечують належного рівня сформованості іншомовної професійної комунікативної компетенції (ІПКК), необхідної для успішного оволодіння фахом в умовах глобалізованого світу.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності впровадження CLIL-підходу (Content and Language Integrated Learning) у формуванні ІПКК студентів аграрних спеціальностей. Проаналізовано вітчизняний та зарубіжний досвід застосування CLIL у вищій освіті, розкрито особливості реалізації його в контексті аграрної підготовки, зокрема, в умовах воєнного стану та змішаного навчання. Описано педагогічний експеримент, проведений на базі Миколаївського національного аграрного університету за участю студентів спеціальностей «Агрономія» та «Агроінженерія».

У межах експерименту створено навчально-методичне забезпечення з автентичними професійними матеріалами англійською мовою, інтегрованими в освітній процес за принципами CLIL. Визначено критерії оцінки сформованості ІПКК, проведено порівняльний аналіз результатів контрольної та експериментальної груп. Статистично значущі відмінності на користь експериментальної групи підтверджують ефективність підходу до засвоєння аграрної термінології, покращення навичок читання, говоріння та загального рівня володіння мовою.

У висновках наголошується на доцільності впровадження CLIL у навчання іноземної мови студентів аграрного профілю як дієвого засобу підготовки конкурентоспроможних фахівців. Позначено перспективи подальших досліджень, зокрема створення цифрових ресурсів та вивчення тривалого впливу підходу на професійну успішність випускників.

Ключові слова: CLIL-підхід; іншомовна професійна комунікативна компетенція; аграрна освіта; інтегроване навчання; викладання англійської мови; професійна підготовка; педагогічний експеримент; студенти аграрного профілю.

Постановка проблеми. Сучасні світові реалії позначені глобалізацією та інтенсивністю поглиблення міжнародних зв'язків, що, безумовно, висуває нові вимоги до підготовки фахівців різних галузей, зокрема й в аграрній сфері як одній з найважливіших у забезпе-

чення продовольчої безпеки людства. Інтеграція аграрної галузі України у світову економіку передбачає, що випускники аграрних закладів вищої освіти матимуть не лише ґрунтовні професійні знання, а й знатимуть іноземні мови, зокрема англійську як мову міжнародної комунікації, що забезпечує доступ до новітніх технологій, участі в міжнародних проєктах тощо. Традиційні методи викладання іноземної мови спрямовані переважно на вироблення загальномовних навичок, що не забезпечує необхідного рівня сформованості іншомовної професійної комунікативної компетенції (ІПКК) без достатнього занурення в специфіку майбутньої професії.

Проблема полягає в тому, що студенти-аграрії не лише здобуватимуть знання, набуватимуть навичок загальнонавчальної лексики та граматики англійської мови, а й ефективно використовуватимуть їх як інструмент виконання професійних завдань, здобування й оброблення фахової інформації, участі у міжнародних заходах, зокрема конференціях, семінарах тощо. Наявні навчальні програми, підручники й посібники, методики та технології навчання часто не враховують специфіки аграрної освіти належним чином. Це спричиняє недостатню вмотивованість студентів, що призводить до виникнення труднощів у сприйнятті спеціалізованої термінології та нездатності застосовувати мову в реальних професійних комунікативних ситуаціях. Отже, розв'язання цієї проблеми є важливим науковим завданням, що потребує пошуку дієвих педагогічних підходів, спрямованих на інтеграцію професійної підготовки з загальномовною заради підготовки конкурентоспроможних спеціалістів-аграріїв.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Зростання інтересу вчених і викладачів до CLIL-підходу, або *Content and Language Integrated Learning* (предметно-мовне інтегроване навчання), з початку 90-х років минулого століття є світовою освітньою тенденцією, коли мова є не лише метою, а й засобом опанування змісту фахової дисципліни. D. Marsh, D. Coyle, S. Dallinger, K. Jonkmann, P. Ball та інші закордонні вчені активно досліджують теоретичні засади та методологію підходу як компонента професійно орієнтованого навчання. У контексті професійної освіти CLIL визначають як підхід, що дає змогу студентам покращувати свої мовні навички через вивчення змісту фахових дисциплін.

У вітчизняній педагогічній науці з'явилися дослідження С. Нікіфорчук, О. Павлової, О. Тарнопольського, О. Пасічника, О. Подольської, І. Ткалі, Н. Черкашиної та інших учених, що розглядають у своїх працях використання цього підходу в університетській освіті. Зокрема, і викладачі кафедри іноземних мов Миколаївського національного аграрного університету (МНАУ) вдосконалюють методику викладання мови за професійним спрямуванням, залучаючи нові підходи та методи навчання в умовах дистанційної та змішаної форми навчання під час воєнного стану. Ураховуючи аграрну орієнтацію південного регіону, значну кількість міжнародних ініціатив, у яких університет бере участь, навчання іноземних мов (англійської) спрямоване на формування у студентів компетентностей, що забезпечують вільне володіння фаховою термінологією та обговорення актуальних питань агросектору англійською мовою. Досвід, який накопичили викладачі МНАУ через співпрацю з міжнародними програмами обміну студентами, співробітництво з Корпусом Миру, міжнародними організаціями викладачів англійської мови IATEFL та TOEFL, видавництвом Pearson, підтверджує нагальну потребу в інтеграції професійної й мовної підготовки. Проте застосування CLIL-підходу саме у викладанні іноземної (англійської) мови досі недостатньо вивчено. Більшість досліджень присвячено загальним аспектам CLIL і використанню його в інших сферах (менеджмент, комп'ютерна галузь). Висвітлення потребує також принцип розроблення навчальних матеріалів, оцінювання, а також конкретні результати впровадження CLIL у контексті аграрної освіти.

У статті висвітлено досвід та результати застосування CLIL-підходу у викладанні англійської мови студентам аграрного профілю зокрема на прикладі Миколаївського національного аграрного університету.

Ми зосередимося на таких аспектах:

- особливостях розроблення й упровадження навчальних матеріалів фахового спрямування англійською мовою;
- ефективності CLIL-підходу для формування іншомовної професійної комунікативної компетенції;
- проблемах і можливостях реалізації цього підходу.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та експериментальне підтвердження ефективності CLIL-підходу у формуванні ІПКК студентів аграрного профілю.

Щоб досягнути поставленої мети, визначаємо такі **завдання**:

1. Проаналізувати теоретичні засади CLIL-підходу та його потенціал під час навчання студентів-аграріїв іноземної (англійської) мови.
2. Розробити та апробувати навчально-методичне забезпечення з інтеграцією англійської мови в професійний контент, враховуючи досвід МНАУ.
3. Визначити критерії та показники сформованості ІПКК студентів-аграріїв.
4. Провести педагогічний експеримент для визначення ефективності використання CLIL-підходу в навчальному процесі.
5. Узагальнити отримані результати та сформулювати рекомендації щодо подальшого впровадження CLIL-підходу в аграрних ВНЗ.

Методика дослідження. Педагогічний експеримент проводився протягом 2023/2024 н. р. на базі Миколаївського національного аграрного університету за участю 120 здобувачів вищої освіти 2-го курсу спеціальностей «Агрономія» та «Агроінженерія». Умовно академічні групи об'єднано в контрольну (КГ) та експериментальну групи (ЕГ) по 60 осіб з однаковим рівнем мовної підготовки. КГ навчалася за традиційною методикою навчання, ЕГ – за CLIL-методикою.

Упродовж навчального року студентам ЕГ запропоновано навчальні матеріали англійською мовою фахового спрямування (рослинництво, ґрунтознавство, агроекологія, сільсько-господарська техніка), що містили:

- адаптовані й автентичні тексти (Agronomy journal, FAO, EIP-AGRI);
- рольові ігри, моделювання ситуацій агровиробництва;
- професійні кейси, проекти;
- тематичні відео (YouTube-канали Agricultural Sciences, John Deere).

Для навчальних практичних занять в ЕГ передбачено 2 академічні години на тиждень (всього 72 години на рік аудиторної роботи та 18 годин самостійної роботи).

Оцінювання проводили за такими аспектами:

1. Усне мовлення (монолог, діалог) на аграрну тематику.
2. Навички розуміння фахових текстів.
3. Сформованість іншомовної професійної компетенції.
4. Мотивація (анкетування).

На етапах вхідного, проміжного та підсумкового оцінювання використовували стандартизовані тестові завдання, розроблені згідно з Європейськими мовними стандартами (CEFR) за участю викладачів кафедри іноземних мов та профільних дисциплін.

Для кількісного аналізу результатів використано методи математичної статистики: обчислення середніх значень, t-критерій Стюдента, коефіцієнт варіації, кореляційний аналіз між рівнем мовних навичок і мотивацією.

З метою виявлення рівня сформованості ІПКК студентів-аграріїв визначено критерії та показники, що на нього впливають (табл. 1). Зокрема, ми оцінювали деякі компетенції, що є складниками ІПКК: лексичну, граматичну, мовленнєву, рецептивну, стратегічну та мотиваційну компетенції, що взаємодіють між собою та забезпечують ефективне використання мови в професійному контексті.

Таблиця 1. Критерії та показники сформованості іншомовної професійної компетентності студентів-аграріїв

Критерій	Показники	Макс. кількість балів
Лексична компетенція	Засвоєння аграрної термінології, вживання її в контексті	25
Граматична компетенція	Коректність граматичних структур у письмі та мовленні	15
Мовленнєва компетенція	Аналіз, інтерпретація автентичних матеріалів з аграрної тематики	20
Рецептивна компетенція	Здатність вести діалог/монолог на професійні теми, логічність і аргументація	20
Стратегічна компетенція	Використання мови в мінливих професійних ситуаціях (кейсах, рольових іграх)	10
Мотиваційна компетенція	Ставлення до навчання, участь у проєктах, самостійна робота	10
Усього		100

Результати та обговорення. Педагогічний експеримент, проведений у Миколаївському національному аграрному університеті показав, що використання CLIL-підходу має переваги над традиційною методикою викладання іноземної (англійської) мови.

Результати вхідного тестування продемонстрували, що суттєвих відмінностей між КГ та ЕГ у рівні володіння іноземною мовою не спостерігалось ($p > 0,05$): середній бал КГ – 68,2, ЕГ – 69,5. Це свідчить про однорідність груп за початковим рівнем підготовки.

Після завершення експерименту було отримано результати (підсумкове тестування), що показали статистично значущу різницю у рівнях сформованості іншомовної професійної компетентності студентів аграрного профілю КГ та ЕГ (табл. 2)

Таблиця 2. Показники тестування (у балах зі 100)

Напрямок оцінювання	Контрольна група (КГ)	Експериментальна група (ЕГ)	Статистична значущість
Знання професійної термінології	72,3	85,7	$p < 0,01$
Розуміння автентичних текстів	75,8	88,1	$p < 0,001$
Усне мовлення (монолог/діалог)	70,1	82,4	$p < 0,05$
Загальний рівень володіння мовою	73,5	84,6	$p < 0,01$

Представимо графічно динаміку розвитку іншомовної професійної комунікативної компетенції в КГ й ЕГ на рис. 1

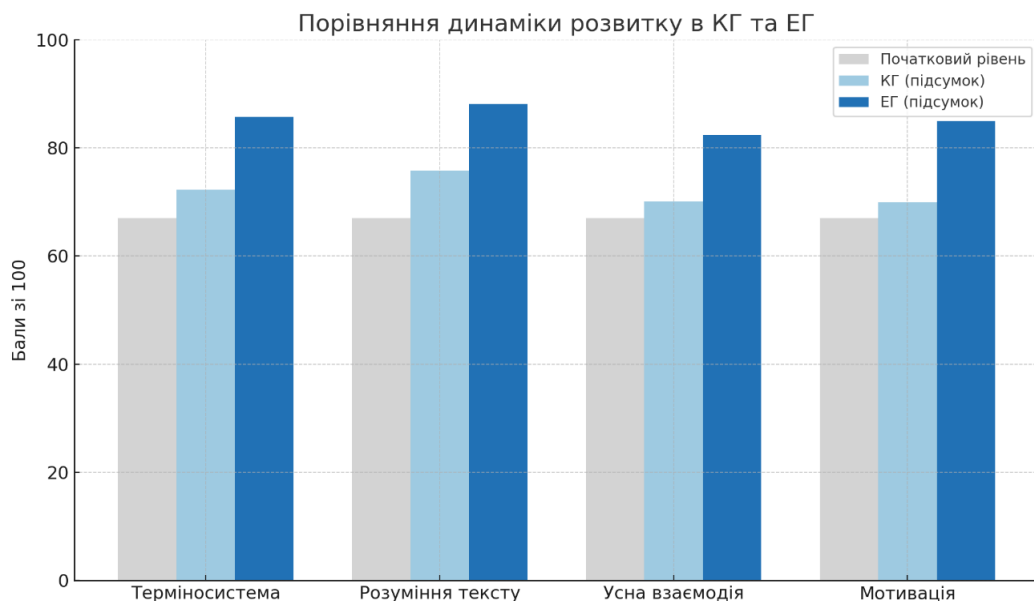

Рис. 1. Динаміка зростання іншомовної професійної компетентності у контрольній групі (КГ) та в експериментальній групі (ЕГ)

Діаграма наочно показує, що рівень засвоєння професійної лексики та термінології в ЕГ значно вищий, ніж у КГ, що підтверджує дієвість інтеграції мовного і предметного змісту, оскільки студенти вивчали терміни не відокремлено від контексту реальних професійних ситуацій, і це особливо важливо для такої специфічної галузі, як аграрна. Рівень розуміння оригінальних текстів з фаху в ЕГ вищий порівняно з КГ, оскільки під час експерименту студенти ЕГ постійно працювали з фаховими статтями, доповідями та матеріалами FAO (Продовольча й аграрна організація ООН) та іншими джерелами англійською мовою. Якісний аналіз діалогів та монологів студентів під час занять засвідчив, що студенти ЕГ частіше використовували професійну лексику, їхні висловлення були більш логічно послідовними, аргументованими, студенти поводитися більш упевнено. Хоча кількісно оцінити ці навички важко, середній бал за відповіді в ЕГ був вищим. Цей показник є надзвичайно важливим для майбутнього фахівця, оскільки потребує навичок презентації своїх міркувань, виконаної роботи, досліджень колегам на міжнародному рівні. Рівень мотивації студентів ЕГ теж був вищий, що підтвердили спостереження викладачів МНАУ. Студенти зазначили, що вивчення мови через професійний контекст є більш цікавим та зрозумілим і має практичну цінність для їхньої майбутньої професійної діяльності.

Хоча CLIL-підхід зосереджений на професійному спілкуванні, загальний рівень володіння мовою в ЕГ також підвищився. Студенти розширили свій загальний словниковий запас і покращили граматичні навички через використання мови в різних ситуаціях спілкування.

Анкетування, проведене серед студентів КГ та ЕГ, виявило, що 92% студентів ЕГ вважають CLIL-підхід ефективним, тоді як у КГ таких було лише 65%.

Отже, порівняльний аналіз ІПКК на початку і на підсумковому етапі в КГ й ЕГ засвідчив суттєве зростання рівня ІПКК в обох групах, проте динаміка в ЕГ більш виражена. Якщо початкові показники студентів КГ та ЕГ були приблизно однаковими, то за підсумками експерименту рівень засвоєння терміносистеми, розуміння текстів, усної взаємодії та мотивації до вивчення іноземної мови в ЕГ зріс на 13-18 балів, перевищивши результати КГ. Це підтверджує ефективність CLIL-підходу не лише як засобу мовної підготовки, а і як інструменту залучення студентів до активного навчання фахової термінології в іншомовному середовищі.

У результаті експериментального навчання доведено доцільність упровадження цього підходу, оскільки багато інновацій в аграрній сфері, технічних розробок, наукових досліджень, необхідних для підготовки студентів-аграріїв до провадження успішної практичної діяльності в майбутньому, оприлюднюються англійською мовою.

Проведенню такого експерименту сприяло те, що майже всі викладачі кафедри іноземних мов МНАУ, крім філологічної, мають другу вищу освіту з агрономічного профілю, а викладачі профільних дисциплін підвищують свій рівень знань англійської мови на постійних курсах англійської мови в університеті.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Проведене дослідження підтвердило ефективність CLIL-підходу у викладанні іноземної мови (англійської) студентам аграрного профілю як такого, що сприяє успішному засвоєнню професійної лексики, формуванню навичок читання та розуміння фахових дискурсів, здатності спілкуватися на професійні теми, мотивації до вивчення мови через безпосередній зв'язок з майбутньою професійною діяльністю. Ключовим фактором успіху зазначеного підходу є використання автентичних аграрних матеріалів, оскільки це занурює студентів у реальний професійний контекст.

Перспективними напрямками подальших досліджень вважаємо:

1. Розроблення комплексних методик оцінювання ІПКК, що містили б, крім мовних аспектів, розуміння предметного контексту.
2. Створення інтерактивних цифрових ресурсів для CLIL-навчання, зокрема онлайн-курсів, віртуальних лабораторій та бази автентичних матеріалів з аграрної тематики, що були б доступні студентам аграрних закладів освіти.
3. Дослідження тривалого впливу CLIL-підходу на успішність у професійній реалізації випускників аграрних закладів вищої освіти.

Використані джерела

- Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. (2010). *CLIL: Content and language integrated learning*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009024549>
- Dallinger, S., Jonkmann, K., Hollm, J., & Fiege, C. (2016). The effect of content and language integrated learning on students' English and history competences – Killing two birds with one stone? *Learning and Instruction*, 41(1), 23-31. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2015.09.003>
- Marsh, D. (2002). *CLIL/EMILE – The European dimension: Actions, trends and foresight potential*. Jyväskylä: Continuing Education Centre. https://www.ecml.at/Portals/1/resources/Articles%20and%20publications%20on%20the%20ECML/CLIL_EMILE.pdf
- Wolff, D. (2003). Integrating language and content in the language classroom: Are transfer of knowledge and of language classroom ensured? *Pratiques et recherches en Centres de langues*, 41-42, 35-46. <https://doi.org/10.4000/asp.1154>
- Ганніченко, Т. (2009). *Формування комунікативної компетенції майбутніх економістів засобами дидактичної гри у процесі мовної освіти* [Автореф. дис. канд. пед. наук]. Херсонський державний університет.

- Ганніченко, Т. (2011). Формування комунікативної компетенції майбутніх аграрників у процесі їх мовної освіти. *Наука і методика*, 22, 22-29. <https://newlibrary.snau.edu.ua/cgi-bin/koha/opac-MARCdetail.pl?biblionumber=58784>
- Ганніченко, Т., & Жебко, О. (2017). Використання міждисциплінарної інтеграції у формуванні іншомовної професійної компетентності студентів аграрного профілю. *Молодий вчений*, 4(1), 5-8. <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4.1/2.pdf>
- Пасічник, О., & Пасічник, О. (2023). Технологія CLIL як засіб поглиблення компетентнісної спрямованості змісту навчання іноземних мов: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії. *Проблеми сучасного підручника*, 30, 134-148. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2023-30-134-148>
- Ткаля, І. А., Черкашина, Н. І., & Огнівенко, З. Г. (2020). CLIL як глобальна тенденція сучасної світової педагогіки. *Проблеми сучасної освіти*, 11, 59-62. <https://periodicals.karazin.ua/issuesedu/article/view/17648>

References

- Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. (2010). *CLIL: Content and language integrated learning*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009024549> (in English).
- Dallinger, S., Jonkmann, K., Hollm, J., & Fiege, C. (2016). The effect of content and language integrated learning on students' English and history competences – Killing two birds with one stone? *Learning and Instruction*, 41(1), 23-31. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2015.09.003> (in English).
- Marsh, D. (2002). *CLIL/EMILE – The European dimension: Actions, trends and foresight potential*. Jyväskylä: Continuing Education Centre. https://www.ecml.at/Portals/1/resources/Articles%20and%20publications%20on%20the%20ECML/CLIL_EMILE.pdf (in English).
- Wolff, D. (2003). Integrating language and content in the language classroom: Are transfer of knowledge and of language classroom ensured? *Pratiques et recherches en Centres de langues*, 41-42, 35-46. <https://doi.org/10.4000/asp.1154> (in English).
- Hannichenko, T. (2009). *Formuvannia komunikatyvnoi kompetentsii maibutnikh ekonomistiv zasobamy dydaktychnoi hry u protsesi movnoi osvity* [Avtoref. dys. kand. ped. nauk]. Khersonskiy derzhavnyi universytet. (in Ukrainian).
- Hannichenko, T. (2011). *Formuvannia komunikatyvnoi kompetentsii maibutnikh ahrarnykyv u protsesi yikh movnoi osvity*. *Наука і методика*, 22, 22-29. <https://newlibrary.snau.edu.ua/cgi-bin/koha/opac-MARCdetail.pl?biblionumber=58784> (in Ukrainian).
- Hannichenko, T., & Zhebko, O. (2017). Vykorystannia mizhdystsyplinarnoi intehtatsii u formuvanni inshomovnoi profesiinoi kompetentnosti studentiv ahrarnoho profilu. *Molodyi vchenyi*, 4(1), 5-8. <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4.1/2.pdf> (in Ukrainian).
- Pasichnyk, O., & Pasichnyk, O. (2023). Tekhnolohiia CLIL yak zasib pohlyblennia kompetentnisnoi spriamovanosti zmistu navchannia inozemnykh mov: zarubizhnyi dosvid ta vitchyzniani realii. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*, 30, 134-148. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2023-30-134-148> (in Ukrainian).
- Tkalia, I. A., Cherkashyna, N. I., & Ohnivenko, Z. H. (2020). CLIL yak hlobalna tendentsiia suchasnoi svitovoi pedahohiky. *Problemy suchasnoi osvity*, 11, 59-62. <https://periodicals.karazin.ua/issuesedu/article/view/17648> (in Ukrainian).

Tetiana Hannichenko, PhD in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor of the Foreign Languages Department, Mykolaiv National Agrarian University, Mykolaiv, Ukraine.

Research interests: pedagogy of higher education, professional education, methodology of teaching foreign languages, foreign language communicative competence.

THE CLIL APPROACH IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE TO AGRICULTURAL STUDENTS: EXPERIENCE AND RESULTS

Abstract. The article addresses the current issue of enhancing the effectiveness of teaching a foreign language (English) to agricultural students, in the context of growing demands for specialists in the field of international agribusiness. It is emphasized that traditional methods of teaching a foreign language do not provide the proper level of formation of professional foreign language communicative competence (PFCC), necessary for successful mastery of the profession in the conditions of a globalized world.

The purpose of the article is the theoretical justification and experimental verification of the effectiveness of implementing the CLIL approach (Content and Language Integrated Learning) in the formation of PFCC of students of agricultural specialties. The domestic and foreign experience of using CLIL in higher education is analyzed, and the features of its implementation in the context of agricultural training are revealed, particularly under martial law conditions and blended learning. A pedagogical experiment conducted on the basis of the Mykolaiv National Agrarian University with the participation of students of the specialties "Agronomy" and "Agroengineering" is described.

As part of the experiment, educational and methodological support with authentic professional materials in English was created, which are integrated into the educational process according to the CLIL principles. Criteria for assessing the formation of the PFCC were determined, a comparative analysis of the results of the control and experimental groups was conducted. Statistically significant differences in favor of the experimental group confirm the effectiveness of the approach to mastering agricultural terminology, improving reading, speaking skills and the general level of language proficiency.

The conclusions emphasize the feasibility of introducing CLIL into foreign language teaching for agricultural students as an effective means of training competitive specialists. The article outlines prospects for further research, including the creation of digital resources and the study of the long-term impact of the approach on the professional success of graduates.

Keywords: CLIL approach; foreign language professional communicative competence; agricultural education; content-integrated learning; English language teaching; professional training; educational experiment; agricultural students.